

**ДВАДЦЯТА СЕСІЯ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
СЬОМОГО СКЛИКАННЯ**

РІШЕННЯ

Проект вноситься головою
Кіровоградської обласної
державної адміністрації

від " ____ " _____ 2018 року

№ _____

м. Кропивницький

**Про обласну програму з локалізації
та ліквідації карантинних організмів
на території Кіровоградської області
на 2019-2021 роки**

Відповідно до пункту 16 частини першої статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", Закону України "Про карантин рослин" та з метою виявлення, локалізації та ліквідації карантинних організмів на території Кіровоградської області

**обласна рада
ВИРІШИЛА:**

1. Затвердити обласну програму з локалізації та ліквідації карантинних організмів на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки.
2. Рекомендувати районним, міським, селищним, сільським радам затвердити програми з локалізації та ліквідації карантинних організмів на відповідній території.
3. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію обласної ради з питань агропромислового комплексу та земельних відносин.

Голова обласної ради

О.ЧОРНОІВАНЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Кіровоградської
обласної ради
___ вересня 2018 року № ____

ОБЛАСНА ПРОГРАМА
з локалізації та ліквідації карантинних організмів
на території Кіровоградської області
на 2019-2021 роки

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Проект обласної програми з локалізації та ліквідації карантинних організмів на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки (далі – Програма) розроблено відповідно до законів України "Про місцеві державні адміністрації", "Про місцеве самоврядування в Україні" та на виконання Закону України "Про карантин рослин" з метою затвердження заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів.

Реалізація заходів Програми та їх фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів дасть можливість вирішувати проблему комплексно та ефективно проводити роботи з локалізації та ліквідації карантинних організмів.

II. Визначення проблеми, на розв'язання якої розроблена програма

Карантинні організми – види шкідливих організмів, які у разі занесення або обмеженого поширення на території України можуть завдати значної шкоди рослинам і рослинним продуктам.

На території області широкого поширення набули такі карантинні організми як амброзія полинолиста, повитиця польова та американський білий метелик, які на території України є обмежено поширені. І це є важливою проблемою в регіоні, розв'язання якої і є метою даної Програми.

Аналіз фітосанітарного стану області за останні 5 років

га

№ з/п	Карантинні організми	Роки				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Американський білий метелик	4410,3	4410,3	4410,3	4410,3	4410,3
2.	Амброзія полинолиста	252611,67	252611,67	252611,67	252611,67	252611,67
3.	Повитиця польова	399,483	399,483	399,483	399,483	399,483

Усі карантинні організми мають свої особливості, тому і підхід до кожного має бути особливим.

Так, амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisifolia* L.) є серйозним конкурентом сільськогосподарських рослин за вологу, світло, поживні речовини та життєвий простір. За середньої густоти стояння амброзія споживає з 1 гектара до 2000 т води, що відповідає 200 мм опадів, виносить з ґрунту поживні речовини в кількості: 135 кг азоту, 40 кг фосфору і 150 кг калію. За сприятливих умов амброзія полинолиста досягає 2 метрів висоти, щільність сходів може досягати до 5-7 тис. кв.м, а фітомаса до 10 тонн на гектар. Унаслідок надмірного висушування та виснаження ґрунту (коренева система бур'яну проникає в землю на глибину до 4м) значно знижується урожайність сільськогосподарських культур, а саме: сої - на 60%, соняшника, картоплі, зернових та овочевих культур на - 40%, кукурудзи - на 35%, ріпаку - на 30%, цукрових буряків - на 18%.

До того ж, амброзія полинолиста є дуже сильним алергеном і завдає значної шкоди здоров'ю людей.

Під час цвітіння амброзія полинолиста продукує велику кількість пилку (на 0,1 кв.м в сезон цвітіння продукується 8 млрд. пилових зерен), багаторазове вдихання якого спричиняє захворювання людей на алергію, яка супроводжується такими симптомами як: підвищення температури тіла, слюзотечу, кон'юнктивіт, погіршує зір і може викликати набряк легенів. Слід додати, що у цей період від її пилку страждають астматики, у яких загострюються приступи бронхіальної астми. Вітчизняна та іноземна статистика засвідчують, що вияви захворювань населення на пиловий поліноз щороку частішають. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я кожен п'ятий житель планети, у тому числі і в Україні, хворіють на алергічні захворювання або мають симптоми алергії, які минають. На жаль, нині не існує універсальних фармакологічних препаратів для профілактики та захисту здоров'я людей від алергії на амброзію полинолисту.

З огляду на вищезазначене, найдоцільнішим комплексним засобом боротьби з бур'яном є об'єднання зусиль для знешкодження цієї небезпечної алергенної рослини з застосуванням агротехнічних, механічних та хімічних методів боротьби.

Так як амброзія полинолиста є однорічною рослиною, всі заходи боротьби з нею мають бути спрямовані на зменшення утворення насіння.

Розмножується амброзія тільки насінням, яке утворюється в значній кількості. Окремі великі екземпляри дають до 80 – 150 тисяч насінин. При цьому життєздатність їх зберігається інколи до 40 років і навіть більше, в залежності від глибини заробки.

Швидке поширення амброзії полинолистої забезпечують:

- 1) висока продуктивність насіння;
- 2) здатність дозрівати і давати сходи насіння молочної та воскової стиглості;
- 3) накопичення насіння в ґрунті;

- 4) здатність рослин витримувати довготривале підтоплення – до 2 тижнів;
- 5) висока регенераційна здатність рослин;
- 6) пластичність та висока адаптаційна здатність виду щодо температури, запасів вологи.

Станом на 01 січня 2018 року площі засмічення регульованим карантинним бур'яном - амброзією полинолистою на території Кіровоградської області складають 252,6 тис. га.

За таких обставин проведення заходів щодо локалізації амброзії полинолистої набуває в нашій області дуже великого значення.

Мова не йде про повне знищення амброзії полинолистої – при акліматизації цього шкідливого організму можливим є обмеження поширення амброзії полинолистої та контроль її чисельності. Для цього необхідне застосування одночасного та систематичного комплексу агротехнічних, механічних, хімічних заходів та інформаційних кампаній, спрямованих на усвідомлення кожним громадянином масштабів шкодочинності амброзії полинолистої.

Повитиця польова (*Cuscuta campestris* Yunck.) - разом з амброзією полинолистою входять до трійки найзлісніших карантинних бур'янів України як за чисельністю, так і за рівнем шкодочинності.

Повитиця польова не має ні коренів, ні листків. Це рослина-паразит, яка повністю живиться за рахунок іншої рослини. Розмножується як насінням, так і вегетативно – частками стебел. Самостійний розвиток сходів повитиці триває від 5 до декількох тижнів, досягаючи довжини стебла до 25 см. Якщо протягом цього часу бур'ян не знайде собі рослину –живителя, то він гине. Знайшовши таку рослину, повитиця двома-трьома обертами обвиває її і візуально начебто призупиняє ріст. У цей час, використовуючи поживні речовини із нижньої частини стебла, паросток повитиці, у місцях дотику із ураженою рослиною, утворює особливі органи – гаусторії (присоски). За їхньою допомогою паразит глибоко проникає у тканини пошкодженої рослини і починає живитися за її рахунок. У цей час паросток повитиці повністю втрачає зв'язок з ґрунтом і повністю переходить на паразитичний спосіб життя. Один екземпляр повитиці здатен обплутати десятки сусідніх рослин. Як світлолюбний вид повитиця розвивається у середніх та верхніх ярусах рослин.

Повитиця польова пошкоджує понад 200 видів культурних рослин. Врожайність заражених посівів знижується на 30 - 50 %. Шкода від повитиці може бути і опосередкованою – пошкоджуючи покривні тканини рослин, вона спричиняє ураження рослин шкідниками та хворобами. До того ж повитиця й сама є переносником багатьох вірусів та інших небезпечних хвороб.

Розповсюдження повитиці польової ще не набуло масового характеру. Площа зараження становить 399,483 га. Хоча це і не просто, але повністю ліквідувати вогнища можливо. Основні вогнища зосереджені на узбіччях доріг. Застосовуючи системний підхід до знищення повитиці польової, можливо досягти відмінних результатів.

Присутній і завдає великої шкоди багаторічним насадженням на території області такий карантинний шкідник, як американський білий метелик (*Hyphantria cunea*) (далі АБМ). Площа зараження становить 4410,3 га. Незважаючи на карантинний статус, метелик досить широко розповсюджений в Україні. На основній території поширення його чисельність та шкідливість по роках значно коливаються. Це зумовлено чутливістю американського білого метелика до температурних коливань та вологості. За сприятливих погодних умов гусінь шкідника повністю пошкоджує навіть лісополоси.

Висока шкодочинність АБМ зумовлюється високою прожерливістю та плодючістю самок. Одна самка за 1-2 дні здатна відкласти до 2000 яєць. Внаслідок великої потреби в живленні гусениці повністю об'їдають листя на деревах, оповиваючи гілки павутиною. Це призводить до порушення обмінних процесів у рослинах та їх послаблення. Гусениці з 10-15 кладок можуть повністю знищити листя на дереві. Через це знижується врожайність, захисна, декоративна та естетична функції насаджень, погіршуються умови існування фауни. Типовим місцем живлення АБМ є насадження в населених пунктах, присадибних ділянках, садах уздовж доріг. Джерелом заселення шкідників залишаються лісосмуги, де концентрується більшість гнізд метелика.

Зважаючи на розтягнутий період льоту метелика (20-30 днів, масовий триває 11-14 днів) та чутливість його до температурних коливань та вологості повітря, одним з ключових завдань під час боротьби з американським білим метеликом є спостереження за розвитком шкідника та вчасно і правильно проведені заходи.

III. Визначення мети програми

Основна **мета Програми** – локалізація та ліквідація карантинних організмів на території області та поступове зменшення площ зараження карантинними організмами.

Основні **завдання Програми** – привернення уваги населення та громадськості до проблеми поширення карантинних організмів та систематичне проведення карантинних заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів в населених пунктах, на узбіччях доріг, сільськогосподарських угіддях тощо.

IV. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, обсягів та джерел фінансування; строки та етапи виконання програми

Найдоцільнішим та оптимальним варіантом є комплекс заходів боротьби з карантинними організмами із застосуванням агротехнічних, механічних та хімічних методів боротьби.

Кваліфіковане і ефективне здійснення заходів захисту проти карантинних організмів можливе лише на основі глибокого знання біологічних особливостей цих організмів та умов, що сприяють зниженню швидкості їх розповсюдження.

Програма розрахована на 2019-2021 роки і заходи виконуються щороку з урахуванням біологічних особливостей карантинних організмів орієнтовно з травня по жовтень.

Виконання Програми та проведення карантинних (фітосанітарних) заходів у містах, населених пунктах здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, землевласників та землекористувачів.

Основний обсяг коштів, передбачених для виконання Програми, становить в **2019р. - 239076,12 тис.грн., в 2020р. – 197393,2 тис.грн., в 2021р. – 154476,87 тис.грн.** (додаток 2). Контроль за їх використанням здійснюється відповідно до законодавства.

В результаті розроблених заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів на території Кіровоградської області механічним, агротехнічним та хімічним методами очікується зменшення чисельності карантинних організмів та поліпшення фітосанітарного стану області. Це забезпечить раціональне використання земель в господарствах всіх форм власності і господарювання на території України, підвищить ефективність виробництва сільськогосподарської продукції та її якість, сприятиме збереженню природної родючості ґрунтів та екології сільськогосподарських угідь.

V. Перелік завдань і заходів програми та результативні показники

З метою забезпечення збалансованих та комплексних заходів боротьби з карантинними організмами пріоритетне значення надається механічним, агротехнічним і хімічним методам боротьби, що застосовуються одночасно.

Враховуючи те, що кожен карантинний організм має свої особливості, завдання і заходи для кожного з них також будуть мати свої напрямки. Так, при локалізації та ліквідації **амброзії полинолистої** рекомендовано застосовувати заходи:

на сільськогосподарських угіддях – агротехнічним та хімічним методами;

в населених пунктах – механічним та агротехнічним методами;

на узбіччях доріг та залізничних коліях – механічним та хімічним методами.

На підставі проведеної калькуляції вартість обробки 1 га агротехнічним методом становить 634,22 грн., хімічним методом - 607,66 грн., механічним методом - 5157,6 грн.

При локалізації та ліквідації **повитиці польової** необхідно застосовувати механічний, хімічний та агротехнічний методи.

Згідно із зведеними показниками розрахунків калькуляції витрат на знищення повитиці польової різними методами на території Кіровоградської області середня вартість робіт по знищенню повитиці польової на 1 га становить 4566,14 грн.

При локалізації та ліквідації **американського білого метелика** необхідно застосовувати біологічний, механічний та хімічний методи.

Згідно із зведеними показниками розрахунків калькуляції витрат на знищення американського білого метелика різними методами на території Кіровоградської області середня вартість обробки 1 дерева біологічним методом становить 218,47 грн., механічним – 71,54 грн., витрати при застосуванні хімічного методу становлять 2402,13 грн. на 1 га.

Програма розрахована на всіх землевласників та землекористувачів. З метою донесення якомога ширшому колу осіб інформації про програму, карантинні організми та заходи їх локалізації та ліквідації планується проведення тематичних семінарів, нарад, участь та виступи на інших заходах, виготовлення друкованої інформації (листівки, брошури), розміщення інформації на офіційних веб-сайтах, в засобах масової інформації тощо.

Виконання Програми дасть можливість:

1) зменшити площі, засмічені амброзією полинолистою та повитицею польовою, зберегти багаторічні насадження від американського білого метелика;

2) забезпечити раціональне використання земель шляхом поліпшення культури землеробства;

3) запобігти зниженню природної родючості ґрунтів та екології сільськогосподарських земель;

4) підвищити ефективність виробництва сільськогосподарської продукції та прибутковість сільськогосподарських підприємств;

5) підвищити врожайність сільськогосподарських культур та плодівих насаджень, поліпшити якість сировини за рахунок зниження засмічення полів карантинними бур'янами та захисту плодівих насаджень від дії АБМ;

6) зменшити концентрацію пилку амброзії полинолистої в повітрі, завдяки чому зменшиться кількість алергічних захворювань у населення області та підвищиться працездатність людей, чутливих до пилку амброзії полинолистої.

VI. Координація та контроль за ходом виконання програми

Координує виконання Програми Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області та щороку до 15 листопада звітує про хід виконання даної програми перед постійною комісією обласної ради з питань агропромислового комплексу та земельних відносин.

Контролює виконання програми постійна комісія обласної ради з питань агропромислового комплексу та земельних відносин.

З метою об'єктивного оцінювання результатів програми виконавці заходів (райдержадміністрації, виконавчі комітети міських рад міст обласного значення, міських, селищних, сільських рад об'єднаних територіальних громад, землекористувачі та землевласники, комунальні підприємства з озеленення території) надають інформацію про проведені заходи, в тому числі розробку та затвердження місцевих програм, їх фінансування за поточний рік, Головному управлінню Держпродспоживслужби в Кіровоградській області в термін до 1 листопада щороку.

VII. НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХОДИ
обласної програми з локалізації та ліквідації карантинних організмів
на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки

№ з/п	Назва напрямку реалізації (пріоритетні завдання)	Перелік заходів програми	Термін виконання заходу	Виконавці	Джерела фінансування	Орієнтовні обсяги фінансування (вартість), тис. грн., в тому числі:	Очікуваний результат
						I етап: 2019р.	
						2020 р.	
						2021 р.	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Привернення уваги населення та громадськості до проблеми поширення карантинних організмів та систематичне проведення карантинних заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів в населених пунктах, на узбіччях доріг, сільськогосподарських угіддях, тощо	1) доведення обласної програми з локалізації та ліквідації карантинних організмів на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки до органів місцевого самоврядування, землевласників та землекористувачів;	Протягом дії програми	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області, органи місцевого самоврядування, райдержадміністрації	Державний бюджет, місцевий бюджети	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців	Привернення уваги населення та громадськості до проблеми поширення карантинних організмів

1	2	3	4	5	6	7	8
		2) здійснення контролю за фітосанітарним станом продукції рослинного походження, ввезеної в Кіровоградську область;	Постійно	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області	Державний бюджет	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців	Відсутність зараження ввезеної рослинної продукції карантинними організмами
		3) обстеження та виявлення нових вогнищ заражень;	3 травня по жовтень щороку	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області, органи місцевого самоврядування, райдержадміністрації, землекористувачі та землевласники, комунальні підприємства з озеленення території	Державний бюджет, місцеві бюджети, інші джерела	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців	Стабільний фітосанітарний стан області
		4) організація боротьби з локалізації та ліквідації карантинних організмів;	3 травня по жовтень щороку	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області, органи місцевого самоврядування, райдержадміністрації	Державний бюджет, місцеві бюджети	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців	Локалізація та ліквідація карантинних організмів
		5) проведення заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів	3 травня по жовтень	органи місцевого самоврядування, райдержадміністрації,	Місцеві бюджети (окрім обласного)	2019р. -690,1 2020р. -625,9 2021р. -579,6	Локалізація та ліквідація карантинних

1	2	3	4	5	6	7	8
		агротехнічними, хімічними, механічними та біологічними методами;	Щороку	землекористувачі та землевласники, комунальні підприємства з озеленення території	Не бюджетні джерела (землекористувачі та землевласники)	2019р.- 238386,02 2020р. – 196767,3 2021р. – 153897,27	організмів
		б) поширення інформації серед осіб, щодо заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів;	Постійно	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області	Державний бюджет	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців	Привернення уваги населення та громадськості до проблеми поширення карантинних організмів
		7) здійснення контролю за проведенням карантинних заходів з локалізації та ліквідації карантинних організмів.	Постійно	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області	Державний бюджет	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців	Стабільний фітосанітарний стан області

Додаток 1
до Обласної програми з локалізації та ліквідації карантинних організмів на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки

ПАСПОРТ
Обласної програми з локалізації та ліквідації карантинних організмів
на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки

1.	Програма затверджена: Рішенням обласної ради від №	
2.	Ініціатор розроблення програми	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області
3.	Дата, номер і назва розпорядження голови облдержадміністрації про розроблення програми	
4.	Розробник програми	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області
5.	Співрозробник програми	Кіровоградський науково-дослідний центр продуктивності агропромислового комплексу
6.	Відповідальний виконавець програми	Головне управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області
7.	Учасники програми	Органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади із залученням землевласників та землекористувачів, комунальних підприємств по озелененню територій
8.	Терміни реалізації програми	2019-2021 роки
9.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми	Місцеві бюджети (окрім обласного)
10.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, усього, у тому числі:	2019р. - 239076,12 тис.грн. 2020р. - 197393,2 тис.грн. 2021р. - 154476,87 тис.грн.
	Кошти державного бюджету	В межах кошторисних призначень на утримання виконавців
	Кошти обласного бюджету	-
	Кошти місцевих бюджетів (окрім обласного)	2019р. - 690,1 тис.грн.; 2020р. - 625,9 тис.грн. 2021р. - 579,6 тис.грн.
	Кошти не бюджетних джерел (землекористувачі та землевласники)	2019р. - 238386,02 тис.грн. 2020р. - 196767,3 тис.грн. 2021р. - 153897,27 тис.грн.
11.	Основні джерела фінансування програми	Місцеві бюджети, державний бюджет та інші джерела фінансування

Начальник Головного
управління Держпродспоживслужби
в Кіровоградській області

І. БОЙЧУК

Додаток 2
до Обласної
програми з
локалізації та
ліквідації
карантинних
організмів на
території
Кіровоградськ
ої
області на
2019-2021
роки
(розділ IV)

**Ресурсне забезпечення обласної програми
з локалізації та ліквідації карантинних організмів
на території Кіровоградської області на 2019-2021 роки**

Обсяг коштів, який пропонується залучити на виконання програми	Етапи виконання програми, тис.грн.			Усього витрат на виконання програми
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	
Обсяг ресурсів, усього тис.грн.	239076,12	197393,2	154476,87	590946,19
у тому числі:				
державний бюджет	-	-	-	-
обласний бюджет	-	-	-	-
місцеві бюджети (окрім обласного)	690,1	625,9	579,6	1895,6
кошти небюджетних джерел (землекористувачі та землевласники)	238386,02	196767,3	153897,27	589050,59